

Moj „prvi“.

Iz svojega učiteljskega življenja razodel Erzé.

Ne bom se bahal z zakladi, ki mi jih lahko tatovi odnesejo ali pa rja, oziroma molji požro. Bog varuj! Kot pošten, pohleven kristjan sem lahak kot pero, nobene obilnosti in razen glave tudi nobene druge okroglosti ni zapaziti na moji osebi. Mastnega učitelja pri tej mastni plači ne najdete vedrega poletnega poldneva niti z Dijogenovo svetilko. Z zakladi se torej ne morem bahati, ker jih nimam. Sedaj pa ko se vse upira gotovim naredbam, mislim, da pride kmalu Antikrist, in jaz se ga veselim.

Zakaj? Poslušajte!

Leta 189* sem prišel za pomožnega učitelja v prijazen trg. Kakšen je bil moj slaven prihod, vhod in osebni sprejem? Hm. Tamkaj-le po prašni cesti v borni obleki sem koračil proti trgu. V desnici sem nosil palico, v levičici cigareto — kakovost zamolčim iz previdnosti, da ne bom koga pohujšal — torej v levičici sem nosil cigareto, v žepu pa 10 K. Vprašal me bo morda kdo, kod je hodila moja oprava in moje pohištvo. Prva se je nahajala v ročnem kovčegu, ki sem si ga bil izposodil ter ga pustil za tisti dan pri nekem tovarišu blizu trga polno natlačene (2 srajci, 1 spodnje hlače in 1 hlače pa 5 starih robcev). Tovariš mi je namreč odsvetoval, da bi sam nesel prtljago v kraj svojega namena, češ: „Orožniki Te primejo in vprašajo, kaj nosiš, kam in odkod ter kdo si. Kot članu vzišene, svetega ter idealnega poklica bi tak sprejem ne bil kdo ve kako imponujoč.“ — Moje pohištvo je pa bilo čez vse dobro shranjeno in zavarovano. Leseno pohištvo je shranjeval mizar M. v A., steklene stvari V. v O., platnene in suknene H. v E., lončene pa — ne, oprostite! — porcelanaste pa S. v A. Te stvari so bile pri dotičnih gospodarjih vestno popisane, preračunjene, na določen prostor postavljene ter čez vse varno pod ključem. Kaj čuda, da sem lahkih korakov, prost vseh teh pozemeljskih skrbi stopal naprej. Na učiteljsku so me bili z ideali tako temeljito nasitili, da nisem vedel, kdaj sem prozaično prazen ali, kakor zdaj rečem, kdaj mi v želodec zvoní 24. Računjevo seveda po avstrijski, ne po italijanski uri, da se tehtnost bolje uvidi. Tudi nisem vedel, čemu je mesečna plača, ko so mi pa rekli, da so za ljudskošolskega učitelja glavni vir blaginje ideali, denar pa naj imajo drugi. Pridem torej v trg. Cerkovnik se je bil napil ter je smičal v zvoniku, zaraditega so zvonovi molčali. Za slavalok ni bilo dobiti primernih drogov. Krajni šolski svet je pozabil v proračun postaviti primerno vsoto, da bi se nabavila zastava za našo šolsko poslopje, kadar bo prihajal nov pedagog. Nadučitelj je bil nekje „uradno“ zadržan. Pihal sem ti jo liki črevljarski vjajenec v tuje selo med tuje ljudi. Oziram se po hišah... V šolo pa vendar moram. Srečno prijadram pred starikavo poslopje z razdrapanimi stenami, s krevljasnimi okni in razpokanimi durmi. Pobledele napis na poslopju mi je bedekerjeval, da bo tukaj vzgajališče za up in diko narodovo.

Vstopim v hram vsega lepega in nadebudnega. Mrtvo in tiho povsod. Ako so se tiste poskočne šesteronožnice kaj kisló držale ob pogledu na mene ali pa so poskakovale, tega ne vem, ker pri najboljši volji v hrepenenju po temeljiti vsestranosti še nisem mogel zaslediti kake biološke knjige, ki bi premotrivala to zadevo pri naših vsakdanjih poskočnih znankah. Po neuspešnem potiskanju kljuk in kljukic se podam zopet na cesto. Mahnem jo na stransko pot ter premišljam, ako mi bo sreča mila, da srečam koga, ki je tudi ud mojega svetega stanu. Kar zaslišim par žvižgov za seboj. Obrnem se ter zagledam moža, ki mi kar oddaleč zakliče: „Kdo pa ste, gospod?“

„Erzé sem, novoimenovani tukajšnji pomožni učitelj.“

„A tako, tako. Jaz sem pa N. N., tukajšnji učitelj. Ako Vam je ljubo, greva poiskat g. nadučitelja. Potem Vas povedem k različnim osebam ter Vas predstavim.“

„Prosim.“

„Kar z menoj! Kolegi našega svetega stanu smo si odkriti. Zatorej izvolite, da se tičeva.“

„Kakor Vam drago, gospod N. N. Jaz sem Erzé.“

„Jaz pa N. N.“

„Imenitno. Ha!“

Ko odpraviva, oziroma ko sem jaz izvršil vse potrebne in nepotrebne komplimente pri poklicanih in nepoklicanih faktorjih — o katerih pa ne smem trditi, da so bili nerodni napram meni kot pedagogu — me je vprašal tovariš N. N.: „Greva — li v Kano Galilejo?“

„Ej, tudi tukaj imate kotiček svete Palestine?“ vprašam začuden.

„I, kajpa. Boš vendar kot veren kristjanski učitelj vedel, kaj se je zgodilo v Kani Galileji?“

„Ni mogoče, da ne bi vedel! Tam se je po čudežu izpremenila voda v vino.“

„Kje se še dogajajo take stvari?“

„Žalibog, nikjer več.“

„Pač!“

„No, kje pa?“

„V gostilnici!“

„I, narobe!“

„Kako neki?“

„V Kani Galileji se je voda izpremenila v vino, v gostilnici pa poslabša gostilničar vino z vodo, oziroma zvođenno vino.“

„Ne govori takol! Še naznanijo Te kot obrekljivca! Govori odslej le: voda se poboljša z vinom, oziroma se izpremeni v vino. Ali še hočeš imeti več dokazov, da ni gostilnica kotiček odmeva čudeža v Kani Galileji?“

Moja prvo prepričanje.

„Toda kaj je s pivom?“ vprašam pohleyno.

„Hm! Vedi: pivo je kuhana voda, ocvrta z ječmenom, hmeljem in drugimi ingrendiencami. Je skozinsko moderno...“

„Zaradi tega se o takem čudežu v Kani Galileji tudi ne poroča.“

„To razmotrivanje prepustiva teologom!“ reče tovariš N. N. ter me potisne v restavrant.

Prijazna, stara gostilničarka naju sprejme. Bila je na glasu kot učiteljska mamica.

„Gospod Erzé!“ me predstavi N. N.

„Dobro došli! Kje boste pa na hrani?“

„Kjer me hočejo. Da bom le tečne hrane sit, druge nasiljivosti si pa ne želim.“

„Seveda, seveda, ste kar lahko pri meni.“

Naštevati mi je začela, kaj dobim za zajtrk, opoldne in zvečer. „Denarja pa tako nimate. Saj Vas počakam, da se Vam nakaže plača. Ubogi učitelj!“ Po strani je pogledala mojega tovariša.

„Denarja nimam, gospa, imam pa dober želodec ter ne bom na noben način delal sramote Vaši kuhinji. Imate — li kaj večerje?“

„Še le ob osmih. Boste kaj pili?“

Pa se mi oglasi tovariš N. N.: „Pol litra!“

„Prvikrat, da skupaj trčiva. Dal Ti Bog mnogo let preživeti v svetem učiteljskem stanu!“

„Šele radoveden sem, kako se mi bo godilo. Bog Te usliši!“

„Ali poješ kaj?“

„Tenor.“

„Te — nor?“

„Seveda, dušica draga, tenor, tenor!! Aj, to bo veselja!“

* * *

Sobico sem imel odkazano v šolskem poslopju, kajpada za „božji lon“. „Pa veste, dve sobi kuhinjo in shrambo. Poslušajte! V prvi sobi se je nahajalo potrebno pohištvo, v drugi sobi je stal klavir. Lahko si mislite, da me je moj prvi vstop v prvo moje učiteljsko stanovanje malodane osupnil. Pa še meblovano stanovanje so mi dali! „Založniki, obdržite si še nadalje moje pohištvo!“ modroval sem v svoji blaženosti. Še stojim pred odprto, prijazno opremljeno sobo, kar se oglasi N. N.: „Oprosti, da si našel še vse v neredu!“

„No, prosim, saj je vse v redu. Tamle ob steni poslana postelja, pri njej lična nočna omarica s srčkano svetilko in celo fotografija. Pogrnjena miza s štirimi stoli. Tamle...“

„Samo ne vem, če boš tudi ti hotel imeti ravno tako postavljeno, kakor sedaj vidiš?“

„Čisto po mojem okusu. V omari pač ni ključa. Krajni šolski svet ga je morda pozabil kapiti.“

„Krajni šolski svet?“ začudi se N. N.

„No, pa nič ne de. To se bo že dobilo, rečem, vstopim z globokim vzdihom ter pre-

srečen in s hvaležnim srcem do tako šarmantnega krajnega šolskega sveta sedem na zofa, ki jo prej v sami blaženosti niti zapazil nisem. Stala je namreč za vratmi skrita. Tudi N. N. vstopi ter sede na stol meni nasproti in me opazuje vidno zadovoljen.

„Veseli me, da Ti bo tukaj ugajalo. Tudi meni je.“

„Ali si tudi tukaj stanoval?“

„Tudi. Šele preden si prišel, so mi odkazali stanovanje v prvem nadstropju.“

„Ali si ga že uredil?“

„Bo že, bo že. Ah, kako se tukajle prijetno ziblje! Ti slavni krajni šolski svet! Kako se neki spi v tej čedni postelji?“ Vstanem, odgrnem posteljo nekoliko ter koj konstatiram, da leži še skoraj nova žimnica na peresnici. Objel bi bil od veselja ves slavni krajni šolski svet.

Medtem sta vstopila dva delavca.

„Kaj primeva najprej, gospod učitelj?“

„Omaro. Obleko sem že spravil iz nje. Omaro postavita na prostor, ki sem ga vama bil odkazal.“

Rečeno, storjeno.

Začuden sem gledal. Ko sta odšla z omaro, vprašam tovariša: „A, hm, kam pa neseta omaro?“

„V moje stanovanje.“

„Kaj ne ostane omaro tukaj?“

„Seveda ne. Sobo moram izprazniti za Tvoje pohištvo.“

„Potemtakem je vse, kar vidim v sobi...“

„Moje seveda.“

„Misliš sem, hm, misliš sem, da...“

„Ah, zdaj razumem. Misliš si, da Ti je krajni šolski svet opremil sobo.“

„Hm.“

„Ne dobiš-li pohištva?“

„Pač, pač; to se pravi, še ni tukaj.“

„Pustim Ti vse svoje pohištvo, dokler ne dobiš svojega.“

„Hvala!“ dahnem.

Nikar se tako nakremženo ne drži! Si pač začelnik. I meni se je godila taka. Ves prvi mesec sem hodil v salonski obleki. Tržani so rekali: Saperment, naš učitelj je pa že tak gentleman! V salonski obleki ne hodi vedno ne naš sednik ne dekan, — Tako-le so modrovali, med tem sem se pa jaz priporočeval ali, da Ti v našem jeziku rečem, pumpal sem okoli ter sem imel nepričakovano dober uspeh. V drugem mesecu sem že shranil salonsko obleko, češ, za gostijo mora še ostati kaka krpa. Moj ljubi Erzé, pokonci glavo, korajžno sree, sedaj pa z menoj! Predstavil Te bom svoji nevesti.“

„Pusti me, prosim.“

„Z menoj, pravim.“

Šel sem. — Ko sem se zvečer podajal v posteljo, sem si mislil: Prvo presenečenje, prvi dobrotnik.

* * *

V šoli so mi odkazali III. razred. Nadučitelj me je predstavil otrokom, opominjaje jih, naj bodo pridni itd. Kakšen je bil moj prvi vtisk nanje, ne bom omenjal, pač pa lahko rečem, da sem o svojih prvih podložnikih imel najlepše misli. Da bi imel kaj denarja, vsakemu bi bil kupil bodisi zvezek, knjigo, svinčnik. Eden je imel slabe črevlječke. Kako rad bi mu bil pomagal, pa kaj, ko še sebi nisem mogel. Moji podplati so se namreč že tako preklicano natančno prilikovali vsaki neenakomernosti tal, da sem hodil tiho kakor po parketu, zvečer sem si deval obkladke na razbeljene podplate.

Tekel je že drugi teden, jaz pa sem še vedno spal v tuji postelji. Nekega dne me vpraša N. N.: „Ali si že pisal po pohištvo?“

„Da bi le vedel, kam.“

„Saj si mi pravil, da imaš vse dobro shranjeno pri različnih mojstrih.“

„Mislim sem namreč tako-le: mizo ima neki mizar, vrč lončar, hlače krojač, porcelanasto skledo pa kak steklar in ni zlodij, da ne bi ti gospodje imeli vsak svojih stvari natančno popisanih in dobro zaprtih. Ni-li moj prejšnji odgovor docela logičen?“

Tovariš N. N. je nekaj kihal, že morda od nahoda, edšel, prišel zopet čez četrto ure, mi velel, naj vzamem klobuk in paljco, da grem z njim. Ko sva dobro uro okolo kolovratila, sva se vrnila zopet v sobo. Da bi bil

v orientalskih deželah, kjer cvetejo pravljice in bajke, bi mislil, da so mi dobre rojenice izpremenile prostor v sicer preprosto, a kaj okusno sobico. Kompletne postelje, miza, stol, omara, še s čipkami obdano stojalo, na katerem je kraljevala umivalna skleda, liter z vodo in kupica.

„Kdo mi je neki to naredil?“ vprašam presenečen.

„Tako-le je: nekaj je dala moja nevesta, nekaj pa njena mati, naša gostilničarka.“

„Koliko pa stane vse to?“

„Za vse skupaj boš dal 24 K; mesečno boš plačeval po 2 K. Začel pa boš, kadar Te bodo kronice preveč tiščale. Nočno posodico si boš pa že sam kupil. Dokler Ti ne bo plača nakazana, Ti jo jaz posodim. Potem mi jo boš pa vrnil, če je ne boš prej ubil.“

„Kako bridko je, če je človek ubog!“

„Vedno zdiš, ko se Ti vendar ne godi slabo. Zaradi tega Te obsodim, da boš nočjo vso noč prekrokal.“

„Prekrokal!“

„Poslušaj! Kmalu se bom oženil. Nočjo je sredi. Domenili smo se, oziroma samci so me obsodili, da se moram od njih lepo in spodobno odkupiti, a zakonski možje zahtevajo, da se moram v njih družbo uvesti kakor je običaj, namreč v obliki par sodčkov piva...“

Kar se vrata odpro in noter plane brez vsakega pozdrava razburjena ženska z listkom v roki.

„A, tu-le Vas najdem, Vi učitelj!“ zahrešči.

„Pa še niste nori, da prihrumite, kakor bi Vas bilo iz oblaka treščilo. Spodobno povejte, kaj želite!“ de N. N.

„Vi, N. N.!“

„Pa kaj je?“

„To-le poglejte, Vi N. N.! Pomoli mu listič. Bil je kazenski odlok, glaseč se na 2 K.“

„Vi, N. N.!“

„Tiho, ženšče! Davno ste bili že potrebni. Opominjal sem vas mnogokrat na lep način. Kdor ne uboga — — —“

„Ja, fige! N. N. Kaznovali ste me, ker ta-le novi mlečezobi Erzé nima denarja, cigarete pa...“

„Marš ven!“ zapoveva ji v eni sapi.

„Še nisem vsega povedala. Torej cigarete si kupujete, ko odirate nas uboge sta — — —“

„Ti preklicana baba! Hajdi Erzé!“ N. N. jo prime za eno, jaz za drugo roko, pa jo potisnema čez praga, skozi vežo in zunaj je bila ljubezniva potomka nežne Eve. Tam jo je sprejel občinski sluga, ki je slučajno zunaj slišal, kaj se je v moji sobi zgodilo. Na najino posredovanje jo je izpustil in ji zabičal, naj se kar tiho izgubi iz trga.

To je bila moja prva uradna obravnava s stranko naše ljube mladine.

Zvečer smo se znašli v prijazni sobici. Kar je bilo nas učiteljev ter uradnikov iz sodnije, davkarije in notariata, vsi smo bili zbrani okolo dolge mize. Nad N. N-ovo glavo je visel venec iz kopriv in pod tem venec iz rož. „Iz rož med koprive...“ je začel starosta — davkar — svoj slavnostni govor. Sedaj ne bom popisal tega slovesa; morda pozneje o priliki. Moj prvi krok!

Čez 3 mesece je prišel vendar odlok, da mi je plača nakazana.

Saperment! 3 × 60 K! Adio Rotschild! Še ne pogledam te. („Te“ sem iz gotovih ozirov napisal nalašč z malo začelnico.)

Pa začnem računati. Računim — naštevam — izračunim — ostanek — brrr! Za vraga, zmotiti sem se moral. Računim še enkrat ter se v desetič le predobro prepričam, da se po Adam Rieseju nisem zmotil niti za vinar.

„To le imam!“ zakličem N. N-nu, ki je vstopil ter me povabil na izprehod.

„Kaj imaš? Ej, polno pest denarja.“

„Niti vinar ni moj!“

„Kako to?“

Pokažem mu račune.

„A, kaj ne znaš odšteti?“

„Da bi le smel!“

„Poslušaj, kaj Ti izkušnost govori. Sedi pa piši! Naredila bova po sv. pismu. Koliko si dolžan na hrani?“

„96 K.“

„Napiši 80!“

„Krojaču?“

„50 K.“

„Napiši 30!“ Tako je šlo naprej, da sem nazadnje še dobil 30 K čistega denarja.

„Za vsak dan krona že gre. Saj pravim, poslušaj izkušene ljudi!“

„Na hrani ostanem dolžan 16 K, krojaču 20 K...“

„Ne bodi le tako... hm... tako nazadnjaški.“ Si li domnevaš, da boš ravno Ti v našem trgu novo modo ustvaril? Kaj še! Prvemu rečeš, naj Te počaka do tega, drugemu, do tega i. t. d. Zagovornik Ti bom pa jaz in še čisto brezplačno. Denarja ne znaš ponarejevati, krasti ne smeš. Ljuba dušica, kje boš neki dobil, da bi vse plačal? Hočeš li biti več kakor naša država? Plača — li ona dolgove? Moj ljubi Erzé, nikar ne povzdiguje glave nad državo, sicer Te proglasijo še za upornika!“

„Pri davkarju moram plačati znesek 6 K za nameščenje.“

„Napiši pobotnico, idi z njo k nadučitelju, potem se mi pa poberi takoj v davkarjo, počakam Te dotlej. Davkarju razloži bilanco. Z njim se da meniti. Tukaj-le imaš za kolek.“

Rečeno, storjeno.

Davkar: „Gospod Erzé, takse imate plačati 6 K, kar se vam odtegne.“

Jaz: „Gospod davkar! Reciva, jaz sem davkar, Vi pa Erzé, ki pride po svojo 3 mesečno plačo. Hrana, krojač, čevljar..., toliko in toliko. Kje bom neki vzel, da bi plačal takso?“

„Hm, pa takole napraviva: vsak mesec se vam odtegne 1 K, v 6 mesecih ste gotovi.“

Ti ljubi N. N., kako se Ti zahvalim za Tvoj dober svet!

Vsak mesec sem hodil po svojih 60 kronic, računal v potu svojega obraza, koliko mi bo ostalo, a vedno je bil končni izid negativen. Bog ve, ali se godi še komu drugemu tako ali samo meni, sem vzdihoval. Vsakega prvega mi je davkar izplačal vsoto, točno tistega dne jaz drugim. Druga dne v mesecu sem že stikal po žepih in po miznici, če ne bi kje plesnila kaka kronica. Takih državnih zakladov vendar ne bi smel zamolčevati nasproti davčnim oblastvom, ki edino še znajo delati čudeže, da izprešajo iz ene kronice dve. Fiskus bi me pritisnil. Naj se smeje na svoje stroške, na moje se ne bo. Tretjega dne v mesecu sem bil prost vseh teh pozemeljskih skrbi ter se krepko priveril, da se z molhom nočem nikdar bratiti. Rajši bom počakal na Antikrista. Do tistega časa si bom pa že toliko opomogel, da si bom nabavil prav pošteno usnjato — mislite listnico? Kaj še! Kdo bi neki tako skromen bil! Ne listnice, ampak nabavil si bom prav pošteno veliko usnjato vrečo. Sanjariti ne stane nič; prav tako ne briga državnega fiskusa prav nič, če si že sedaj izračunim, kako posestvo si bom kupil, kako banko bom ustanovil, na kako visoke obresti bom dajal. Dušica krščanska, od teh misli ni treba plačevati davka. Mene pa le povzdignejo take misli na višje duševno obzorje. Za sedaj še bo pač treba, da si svoj jezik še bolj ugladim, da mi bodo tekale ob raznih tehtnih prilikah omečilne, prepričevalne ginljive besede, ki bodo omečile krojača in mu iztisnile par solz v prid moji obleki, ne meni — kdo bi tudi bil tako nesramno sebičen! — da bo vsak čevljar ginil od ginljivosti. Toda kaj bi še nadalje razvijal krasno perspektivo bodočih dni. Nikjer ni zapisano, da bi se mi lagala pesem: „Zvezda mila je...“ ne, takole: „Zvezda mila bo sijala...“ Za sedaj bo še tudi treba, da si za na hlače kupim zraven naravnice pas. Pas z zaponko moram vsekakor imeti. Pas mora biti tako-le luknjičast: 1. luknja je pač prva in kot taka najbolj imenitna. In tako dalje pride 20. luknja, da zategne pas in zoži telesce uprav do skrajne meje. Želodec bi se sicer dal še bolj zožiti, pa ti pride telo in reče: „Do tu sem in ne dalje! Imam kosti!“ Saj veste vsi, da se kosti ne dajo kar meni nič tebi nič prostorno zožiti. Zdaj sem si bil šele prav v svesti, kako dobro je, da imam tudi kosti...

Ko sem se napasel razmišljanja, sežem med knjige. Prvo, ki mi je prišla slučajno pod roke, odprem ter zagledam travestijo pesmi: „Morgenrot! Morgenrot!“ Travestijo sem prilagodil primerno svojemu položaju, vzel sem gosli v roke ter spremljal svoje petje. Poslušajte! (Če besedilo ni za vsakega, naj si pa sam popravi, seveda le toliko, kolikor se tiče njegovih razmer.)

Monatstag! Erster Tag!

Endest gar nicht Not und Plag.

‘S wird zwar der Einnehmer zahlen kann doch nicht mit Kronen prahlen ich und mancher Kamerad.

Denn wie bald, denn wie bald schwinden Kronen und Gehalt! Prahl’ ich auch mit vielen Kronen, ach, man wird sie nicht verschonen, schon am dritten sind sie hin!

Denn schon, schau, denn schon, schau, kommt der Schuster, die Waschfrau! Auch die Wirtin und der Schneider und der Pumpenbrunnen — leider nur zu pünktlich sind sie da.

Und am End, und am End holt der Teufel dieses G’frett Gestern Kronen viermal fünfzehn! Heute zähl’ ich zwei mit Ächzen! Morgen keinen Sechser mehr!

Drum ade, drum ade, Hoffnung auf Sparbüchele! Doch was mach’ ich mir für Sorgen, bei der Schul’ bin gut geborgen. Pump und Hunger sind erlaubt.

Lepa knjiga.

Erfahrungen und Ratschläge aus der Schule und für die Schule. Tako se imenuje lepa knjiga, ki jo je pravkar izdal Hans Trunk, pedagog, pisatelj, ravnatelj učiteljskega in okrajni šolski nadzornik v Gradcu. Knjiga pravilno vezana, stane 6 K in broji 261 strani. Dobiva se pri tvrdki Pichler's Witwe und Sohn, Buchhandlung Wien, V. Margaretenplatz 2.

Ta krasna knjiga ima kaj lepo vsebino, in vredna je, da jo nekoliko pregledamo.

Kot uvod ima lep predgovor o katerem sem pisal v 31. številu „Učit. Tovarša.“ Potem pa slede poglavja:

I. Die Persönlichkeit des Lehrers.

1. Notwendige Eigenschaften eines Lehrers. a) Idealismus. b) Liebe zum Beruf und zu den Kindern. c) Takt. d) Geduld. e) Frohsinn. — 2. Ungünstige Zustände und Verhältnisse. 3. Ursachen. 4. Einige Ratschläge für junge Lehrer und Lehrerinnen.

II. Die Schulzucht.

1. Aufgabe und Bedeutung. 2. Mittel zur Erziehung einer guten Schulzucht. a) Das Beispiel. b) Richtige Behandlung der Kinder. c) Anwendung besonderer Erziehungsmittel. 3. Mängel der Schulzucht und deren Ursachen. a) Äußere Umstände und veraltete Methoden. b) Unrichtige Behandlung der Kinder. c) Anwendung ungeeigneter Erziehungsmittel.

III. Der Unterricht in allgemeinen.

1. Bedeutung und Erfolg des Unterrichtes. 2. Mängel im Unterrichte. a) Unzweckmäßige Auswahl und Verteilung des Lehrstoffes. b) Mängel und Lehrverfahren. 3. Ursachen dieser Mängel. 4. Mittel zur Hebung des Unterrichtserfolges. a) Zweckmäßige Auswahl, Verteilung und Anordnung des Lehrstoffes. b) Guter Unterricht. c) Entsprechende Verwertung von Frage und Antwort. d) Richtige Benützung geeigneter Hilfsbücher. 5. Voraussetzungen und Bedingungen. a) Ein pflichttreuer, geschickter Lehrer. b) Zweckmäßige Auswahl und Verwendung der Methode. c) Richtige Beurteilung der kindlichen Fähigkeiten. d) Die Vorbereitung. e) Die Fortbildung. f) Gewissenhafte Ausnützung der Unterrichtszeit.

IV. Die einzelnen Unterrichtsgegenstände.

1. Sprachunterricht. a) Allgemeines. b) Sprechen und Vortragen. c) Lesen. d) Aufsatz. e) Sprachlehre. f) Rechtschreiben. 2. Sachunterricht. a) Anschauungsunterricht und Heimatkunde. b) Erdkunde und Geschichte. c) Naturkunde. 3. Rechnen und Geometrie. IV. Fertigkeiten. a) Schönschreiben. b) Zeichnen. c) Gesang. d) Turnen. e) Weibliche Handarbeiten.

V. Die schriftlichen Arbeiten und ihre Verbesserung.

Anhang Verschiedenes. — 1. Gesundheitspflege. 2. Über das Aufsteigen der Schüler. 3. Hauskonferenzen. 4. Führung der Amtsschriften. 5. Stundenplan Stundenwechsel, Sitzordnung. 6. Lehrmittelsammlung. 7. Schulzimmereinrichtung. 8. Schule und Haus.

Sachregister.

Iz vsega je razvidno, da je to res lepa knjiga za učitelje in učiteljice. Resnične so besede: „Im Lehrer liegt fast alles, was auf die Schüler bildend und erziehend einwirkt.“ — Učitelj bodi idealen, a ne letaj previsoko, zakaj, kdor visoko leta, tudi večkrat nizko pade. — Previsoki ideali so večkrat prazni. — Učitelj imej veselje do svojega stanu! Imej rad otroke ker med njimi preživiš skoraj vse svoje življenje. Človek brez ljubezni do svojega stanu in brez ljubezni do mladine, ne bo dober učitelj, četudi je jako naobražen.

Učitelj, ki ljubi svoje otroke, bo ljubeznivo z njimi postopal in ravnal. Takim činom

bo šola mladini kraj veselja. Takt je učitelju potreben. To lastnost poudarja pisatelj H. Trunk. Kaj pa je takt? Takten je oni učitelj, ki zna v dvomljivih in posebnih slučajih pravo pogoditi. — Taktno naj postopa učitelj napram ljudstvu s katerim živi. Pazi naj, da se izogne prepirom z roditelji, saj je to v njegovem interesu. — Taktno pa naj postopa učitelj tudi napram svojim višjim (oblastnim) in kolegom. — Podrejeni zaupaj svojemu višjemu, višji svojemu podrejenemu. Vse učiteljsvo naj spaja prava bratska ljubezen. Lastnost, ki jo Trunk posebno poudarja je potrpežljivost. Škof Sailer jo imenuje „Die Krone aller Tugenden des Erziehers.“ — V šoli nam ne gre vse tako lahko, kakor si želimo. Mladina je svoje glava. Lahkomiselna. Učitelj se mora glede tega oboževati s pravo potrpežljivostjo, da doseže, kar je pravo in potrebno; pazi naj da ne zabrede z nepremišljeno besedo ali celo z nepremišljenim dejanjem. — S tem pa ni rečeno, da učitelj ne sme nikdar izgubiti svojega potrpljenja. — Sveta jeza o pravem času ne škodi. Ona stisti ozračje in po nevihti nam zopet sije jasno in žarko solnce.

Pedagog Rückert piše:

„Soll tragen mit Geduld der Lehrling Lernbeschwerden, so mußt du, Lehrer, selbst nicht ungeduldig werden.“

Denn Schweres hat zu tun der Lehrling wie der Lehrer, das leichter durch Geduld, durch Ungeduld wird schwerer.“

Učitelj bodi v šoli vedrega in veselega lica. Trunk pravi: Fröhlichkeit ist die Mutter aller Tugenden. — Učitelj je dosti dosegal, ako otroci z veseljem store, česar od njih zahteva in kar jim je naložil. Učitelj naj bo tuintam humorističen, zakaj humor v šoli je sol, ki ima čudotvorno moč.

Kolegialnost naj učiteljsvo neguje, pravi Trunk; večkrat se to pogreša in žalibog dogaja se, da so „die größten Feinde des Lehrers die Lehrer.“ — To je sicer žalostno, a je istina, ki ji ni mogoče oporekati. — To se sicer slučaj, sreča, da je malo takih. V vsakem stanu nahajamo take slučaje; zato ni čudno, če ni učiteljsvo brez takih. Zato omenja Trunk: „Die Gesamtheit der Lehrer und Lehrerinnen weist gewiß nicht mehr Fehler auf, als die Mitglieder anderer Stände.“

Mlado učiteljsvo (učitelji in učiteljice) potrebuje dobrih nasvetov — piše Trunk. Mlademu učiteljsvu priporoča sledeče: 1. Svoj poklic smatraj za najvišji, izpolnjevanje svojih dolžnosti imenitnim in šolsko mladino za najdražjo stvar na svetu. 2. Bodi napreden, a ne streber. 3. Bodi kolegialen! 4. Uporablaj dobro čas in svojo moč! 5. Nosi se stanu dostojno in varuj dobro vedenje v družbi. 6. Bodi zadovoljen s svojo usodo! 7. Bodi previden, ko si izvoliš svojo družico in ne oženi se pre zgodaj! 8. Gospodari dobro! — Trojno zlo je, ki učitelja tlači in mu provzročujejo smrtne udarce: dolgovi, prepis s svojimi višjimi (oblastnimi) in slaba ženitev. Diesterweg piše: „Es gibt drei Nägel zum Sarge eines Lehrers: Schuldenmacken, Streit mit Vorgesetzten und schlechte Heirat.“

Imenitna dolžnost učiteljsva je gojitev discipline. — Otroci naj se nauče učitelja spoštovati in ljubiti. — „Šola brez discipline je mlin brez vode,“ piše pedagog dr. Kehr. — Učiteljsvo naj se tedaj potruži, da si prisvoji v šoli dobro disciplino. Da pa to doseže, uvažuj sledeče: Bodi vzor: Ne hodi z umazano obleko in umazanimi čevlji v šolo! 2. Ravnaj pravilno z mladino! To je: Bodi pravičen in z vsemi otroki enak. 3. Uporablaj posebna vzgojna sredstva! (Pohvalo, kazen.) Večkrat je disciplina pomanjkljiva. Kaj je temu vzrok? Vzroki so: 1. Zunanje razmere in zastarele metode. 2. Nepravilno ravnanje z otroki. 3. Poraba neprimernih odgojnih sredstev.

Prava naloga šole leži v pouku. Pouk naj bo uspešen. Da večkrat ni pouk uspešen, je mnogo vzrokov krivo. Vsekako pa ne gre neuspeh vselej na rovaš učiteljsva. — Pouk je neuspešen ali pomanjkljiv: 1. Ako si učiteljsvo ni pravilno izbralo učno snov in je porazdelilo. Večkrat se ne uvažuje Goethejev izrek: Was man nicht braucht, das eben lernte man, und was man lernt, kann man nicht brauchen.“ — Premalo uvažujemo svojo ožjo domovino. Otroci poznajo bolj tuje dežele in narode nego domače. O nas še vedno večkrat velja Simrockov citat: „In Rom und bei den Lappen, da kehrt man jeden Winkel aus, indes wir in Finstern tappeln, Daheim in eignen Vaterhaus.“

indes wir in Finstern tappeln, Daheim in eignen Vaterhaus.“

2. Pomanjkljivo učno postopanje. Uvažujemo pri pouku preveč spomin nego razum. To doznamo n. pr. pri slovniskem pouku, da otroci precej dobro poznajo pravila in definicije, pa se prilično na te ne ozirajo. Otroci znajo, kaj je samostalni, glagol, pridevnik, a večkrat ne ločijo enega od drugega.

3. Premalo uvažujemo samodelavnost mladine. O tem so nam mnogo že govorile knjige Slovenske šolske Matice. Trunk piše: Gegen die Selbständigkeit der Schüler verständigt sich auch der Lehrer, der beim Unterrichte zu viel einhilft und dem Schüler sofort eine Brücke reicht, wenn die Antwort nicht augenblicklich erfolgt, ohne sich zu überzeugen, ob er eine solche auch wirklich nötig hat. Insbesondere bei schwachen und langsamen Schülern haben manche Lehrer nicht die Geduld zu warten, sondern sie fangen gleich mit Hilfsfragen zu pumpen an.

4. Pouk je premalo mikaven in nazoren. Učiteljsvo ne zna učiti interesantno. Obdelovanje učne snovi je nedostatno. Premalo se uvažuje formalne stopnje. Ponavljanje, ki je jako važno, se večkrat zauemarija.

5. Slabo se uvažujejo vprašanja in odgovori. Najčeste se preveč vprašuje „Durch zu vieles Fragen wird Selbständigkeit der Schüler unterbunden und daß Selbständigwerden derselben verhindert.“

Vzroki omenjenih pomanjkljivosti so preobširni učni načrti, ki bi jih morali preustrojit. Da bi se učni uspehi povzdignili, bi trebalo: a) Izbrati, porazdeliti in urediti praviloma učno snov. b) Uvajati dober pouk. „Nicht wieviel der Mensch weiß, macht den Wert seiner Persönlichkeit aus, sondern was er denkt, fühlt und will“ (Trunk). c) Pouk naj bo mikaven, zakaj brez mikavnosti ni pazljivosti in brez pazljivosti ni interesantnosti. d) Pouk naj bo praktičen. Z Diesterwegom mutatis mutandis rečeno je to: „Nicht die unausgesetzte Berücksichtigung des künftigen unmittelbaren Bedarfes im engen Lebenskreise, sondern die Art des Unterrichtes, der dem Schüler nichts gibt, ihn zu nichts anleitet, was weder für die Erhellung des Kopfes noch für die Erwarmung des Gemütes, noch für die Stärkung des Willens eine Bedeutung hat.“ — e) Pouk naj bo „bodenständig,“ t. j. uvažuje naj največ svojo domovino. Ne zadostuje, da se demovinslojce uvaja kot predmet v tretjem šolskem letu, ampak se mora to v vseh predmetih v vsem učnem času negovati.

Vprašanja so v šolskem ustroju velevažna. Baš tako odgovori. — „Geschick zu fragen ist eine große Kunst“, piše Trunk. — O tem je pred leti razpravljala naša okrajna učiteljska konferenca v Sežani. Učiteljsvo uporablja pri pouku primerne pomožne knjige. Brez takih knjig ne more učiteljsvo izhajati — Zakaj? To pove prav dobro Trunkova knjiga.

Učiteljsvo naj si prisvoji dobre metode, ako hoče imeti v šoli dobre uspehe. Nahajamo sicer pedagoge, ki trde, da je dobra metoda postranska reč in da zadostuje, ako učitelj dobro obvlada učno snov, zakaj: „Wo eine tüchtige Lehrerpersönlichkeit vorhanden ist, wird es auch an Methode nicht fehlen; wo aber diese Voraussetzung nicht zutrifft, wird auch die beste Methode nichts helfen“; — a temu ni tako, zakaj Trunk poudarja: „Es liegt nirgends in der Welt im Rohstoff eine bildende Kraft, sondern nur in der entsprechenden Art seiner Verwendung.“ In to tudi pri učni snovi ni drugače, zakaj Diesterweg piše: „Die Kraft des Lehrers ruht in seiner Methode“, in ta je potreben činitelj pouka. — Tudi je resnično, da je učitelj brez metode komponist brez generalnega basa ali virtuos brez takta. — Zbog tega naj učitelj dela na to, da si prisvoji dobre metode.*

Dobra metoda pa tudi še ne zadostuje, da si prisvojiš v šoli dobrih uspehov, moraš se tudi na pouk dobro pripraviti. — V to svrhu nam je dobro došla knjiga: „Zeissig, Die Vorbereitung auf den Unterricht.“ — Priprava je za vsakega učitelja jako potrebna in se ne sme zanemarjati. — Trunk piše: Bei der Vorbereitung auf den Unterricht handelt es sich zunächst um die Gewinnung des Lehrstoffes, der den Kindern mitgeteilt werden soll. Dabei darf sich der Lehrer nicht mit dem begnügen,

* Moj raniki oče Valentin Leban, bivši vadnični učitelj v Gorici, mi je večkrat rekel: „Profesor na vseučilišču je učen mož, pa on ni sposoben učiti v mojem (L) razredu o. kr. vadnice.“